

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ՔԱՃԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բաժնորդագիրը որոշել թողուած է բաժնորդի կամքին... 1889 ՅՈՒՆԻՍ 5... ՄԱՅԻՍ 24 (Հ.Տ.)

Դ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 69

1889 ՅՈՒՆԻՍ 5... ՄԱՅԻՍ 24 (Հ.Տ.)... ՊՈՐԵՔՏԱՐԹԻ

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կա՛մաստմբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւններն...

ԲՈՎԱՆ ԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեկ հարուստ մարդ պէտք է. նա մակ թխրքիւն (Ս...)։ Նամակ թխրքիւն (Կ. Պոլիս)։ Վեհ. Նապատինն Շանի մուտքն ի Դավրիժ։ Պարսկաստանի եւ Հնդկաստանի նախկին Առաջնորդը։

ՄԷԿ ՀԱՐՈՒՍՏ ՄԱՐԴ ՊԵՏԻ Է

Մենք սովորած ենք Հայ ժողովրդին այնչափ քիչ նշանակութիւն տալ մեր մէջ որ արհամարհում աչքով կը նայինք անոր վրայ և ազգային մի գործ յառաջ տանելու համար, փութանալ ժողովրդին դիմելու, փութանալ ժողովրդին մէջ ոյժ փնտռելու և անոր միջոցով գործելու, ամենքս ալ աչքերս կը անկենք և կ'ապաւենք որ մէկ հարուստ մարդ եղէ մէջտեղ և իւր փառք ու անուն հրապարակի վրայ դնելով, անցնի գործին գլուխ և զօհէ ամեն բան ժողովրդին համար։

Ազգային վերածնութեան գործին համար մի այդպիսի բաղդի անկալութիւնը մեր Հայերին՝ տարբերութիւն չունենալ Հրեայներին Մեսիայի դալուստին սպասելէն։

Սյլ սակայն ամեն գործ բարձրեղն միայն, կ'ախորհկոններէ, պատրիարքներէ, հարուստներէ սպասելը այնչափ սովորական դարձած է մեր մէջ և ժողովուրդն այնչափ կ'որոտած է հաւատքն իւր վրայ, որ մինչեւ անգամ քիչ շատ ազգային գործերով հետաքրքրուողներն ալ մեր մէջ երբ տեսնեն թէ նշանակութեան արժանի մի գործ կը կատարուի Հայ ազգին մէջ, կենթադրեն թէ անպատճառ այդ գործողը հարուստ մարդ լինելու է։

Բանի քանի մարդեր տեսած եմ որոնք այնպիսի դադափար կազմած էին թէ Լոնտոնի մէջ անուանի Հայ գործիչ Մեծ. Պր. Կ. Յակոբեանը անպատճառ մի հարուստ մարդ եղած լինելու է, թէ նա Պոլսեցիներին լաւ ծանօթ և Չարմաքճըար եօգուշի վրայ մի մեծ խան ունեցող Յակոբեաններին ցեղէն է և այլն. և երբ կ'իմանային թէ նա մի վաճառական չէ, այլ գրադէտ մի մարդ որ դաստառութեամբ կը բաւարարէ կարծես թէ

կը հիասթափուէին (désillusionner) և կը դարձնային, իբր թէ մեր ազգային նշանաւոր գործիչներն այդ դատակարգին չպատկանէին ընդհանրապէս։ Եւ որովհետեւ Պ. Ժան Պր. բուսալի քաղաքական տնօրէնութեան տակ գտնուող Հայաստան լրագիրը ասուպի պէս երբեմնակի հորիզոնին վրայ փայլող իր թուրին մէջ ընդհանրապէս մեծ մեծ խօսիլ կը սիրէ իւր նկատմամբ, մեր մէջ պարզամտները կարծած են որ անպատճառ մեծ և հարուստ մարդեր լինելու են նորա խմբագիրներ և այդ կարծիք արձագանգ գտած է նաեւ Ռուսոսիի Մակեդոնիա Պուլկար լրագրին տըրուած մի յօդուածի մէջ ուր ըսուած է թէ ն. Բարձրութիւն իշխան Մելքոն խոն (Լոնտոնի պարսկական դեսպան հայազգի Մելքոն խոն) այդ լրագրի խմբագիրներէ մին է, չփութելով անշուշտ վարժապետ Պարոն Մելքոնեանի անունը իշխան Մելքոն խոնի անունին հետ։

Մերք, զգացումը սրտի խնդիր է և ոչ թէ հարստութեան։ Ով որ սիրտ ունի, նա պիտի աշխատի անել իւր Հայրենիքի համար ինչ որ կրնայ, հարուստ թէ աղքատ։ Եւ երբ այդ պարտաճանաչութիւն կը մտնէ մեր մէջ, երբ ժողովրդի ամեն մէկ անհատներ, հարուստ թէ աղքատ, շատ թէ քիչ կը գործեն ինչ որ կրնան, այդ ժողովրդական ոյժ, որչափ ալ տկար լինի առանձին առանձին, այնչափ հզօր կը լինի երբ միացած կը ներկայանայ իբր ժողովրդական ոյժ որ ոչ միայն հարուստներէ, այլ մինչեւ անգամ և թաղաւորների ոյժը կրնայ գերազանցել որ ժողովրդի ու ժողով կանգուն կը կենայ։

500 բոկոտն և աղքատ Մշեցիներ Կ. Պոլսի մէջ մէկ օր մի բողոքի ցոյց անելով աւելի կըցան յուզել եւրոպական մամուլն և ուշադրութիւն դարձունել իրենց դրութեան վրայ քան եթէ մէկ հարուստ մարդ իր անկի մէջ նստած գրէր ու գրէր։

Ժողովրդի ոյժ, ժողովրդի շարժումն պէտք է Հայ Հայրենիքի վերածնութեան գործն յառաջ տանելու համար, եթէ ոչ մէկ հարուստ մարդ չէ կարող յառաջ տանիլ այդ գործ, մանաւանդ որ այդպիսի հարուստներ ալ գեւ չկան մեր մէջ։ Մեր մէջ ազ-

գասէր հարուստներն անգամ հետեւող կը լինին և ոչ նախաձեռն. այսինքն երբ տեսնեն թէ ժողովրդին մէջ կենք կայ, կը գործէ և գործին ալ յաջողուած լինելը կը տեսնեն, այն ատեն իրենք ալ կուգան մասնակցիլ և օգնել։

Ուրեմն Հայ ազգին մէջ գործելու նախաձեռնութիւնը կը պատկանի ժողովրդին և ոչ թէ հարուստներէն ալ կընկալելով սպասելու է։

Մ. Փ.

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԻՍԻԱՆ

Ս . . . 3/15 մայիս 1889

Թէեւ ուշ, այլ սակայն հասաւ մեր ականջին «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» կազմութեան ծայրը, որ լաւաբանաբար լցուց մեր միկած և ճարհատ սրտերը, մեր սիրտեր որ միմիայն այդ տեսակ ձեռնարկութեամբ կրնան ոգեւորել և յոյս տալ թէ վերջապէս պիտի մտնենք զմեզ մեր նպատակի տանող շաւղին մէջ, որոյ համար կուգամ իմ քիչնոր այլ եռանդուն սրտակիցներն հետ սղոնել այդ անդամների ձեռնարկութիւն որ երկար ժամանակէ ի վեր ստրկութեան մէջ թուլացած և անզօր անկապ և առանձնացած ազգային կեանքին մէջ առաջինն է որ կը ներկայանայ գոյացունելու համար մեր մէջ նիւթական և բարոյական միներքին ոյժ որ պիտի կուռն մեր տաքին թշնամիների դէմ։ Դա պէտք է լինի գործող Հայերին համար մի կազմակցութեան միջոց և այդ կա ը որչափ աւելի զօրաւոր լինի, անշուշտ գործը այնչափ աւելի շատ յառաջ կընթալ։ Որչափ շահաւոր պիտի լինեն եթէ Հայերն ևս զգալով շատ մը նորածին ազգերի պէս, վաղ առաջուց սկսէին այդ գործ և մենք նրա պըտուղը այսօր քաղած պիտի լինէինք։ Բայց լաւ է ուշ քան ոչ երբէք։

Սյրեւս կարելի չէ երկրայիլ թէ Հայուն և Հայաստանի համար կաղձալուրդ այդ ընդհանուր միութիւն որ իւր բազմակողմանի ծրագրով և միանգամայն դրական և իրագործելի մեթոտով մեզ Հայերիս համար հացե աւելի ստիպողական պէտք մ'է, շարժանայ ամեն Հայի ջերմ համակը-

րանաց, որոց սրտին մէջ ազգութիւն ու հայրենիք մի տեղ բռնած են և որոց մէջ գտնուի մի քիչ Հայի ըզգացում և ինքնաճանաչութիւն։ Դա սիրելի պիտի լինի ամենիս զի ամենիս համար է և օգուտը ընդհանրութեան է։ Նա որ Հայ է, ամենա սրբազան պարտականութիւն ունի մասնակցել դրան, աղքատ թէ հարուստ, ազէտ թէ ուսեալ, գործաւոր թէ վաճառական, ամենքն էլ իւրեանց բաժին պիտի ունենան դրա մէջ, և մենք մեծ յոյս ունենք որ խիստ քիչ օրէն արձագանգ պիտի գտնէ ամեն Հայի սրտին մէջ և ամենք փութան խառնել դրա մէջ իրենց գործակցութիւն, լինի դա ուէ աստիճանով. մենք Հայերս որ հազար ու մէկ երկրորդական և երրորդական գործերի մէջ եւս չենք մնացել, ինչպէս կարելի է որ եւս մնամք այս ամենաառաջին պարտականութեան, որու աղէկ կամ գէշ գնալէն պիտի հետեւի նաեւ մեր ազգի և նոյն իսկ ամեն անհատի վիճակի աղէկութիւն կամ վատութիւն։

Ահա մենք մեր այդ սուրբ պարտականութիւն կատարած լինելու համար, զրկեցինք այստեղի ընկերաց բաժնեգիրներ և մտից տուրք և կը խնդրենք որ դրէք մեր անուններ ալ Հայաստանի կենաց դպրութեան մէջ։ Եւ մենք զմեզ շատ երջանիկ պիտի համարինք որ բաղդ կուենանք խառնել մեր քրտինք Հայ ազգութեան վերածնութեան աշխատող այդ գործին մէջ։ Իմայն ազատ Հայեր չէ որ պիտի պարծենան իրենց աշակցութեամբ։ մենք բռնութեան տակ եւ զողներս աւելի զգայուն ենք, միայն երանի թէ հասնի ամեն Հայ ականջին այդ բերկրաւոր լուրն։

Առ այժմ մեզ նամակ և ընկալագիր մի խրկէք. միայն մեր սոյն տուրք եթէ հաճիք տեղաւորել ամեն Հայի սիրելի Արմենիային մի անկիւնը, մենք ապահով եղած կը լինինք թէ Ձեր ձեռք հասած են մեր անուններ և մեր բաժնեգրներ։

Ձերմեռանդ սրտիւ կը մաղթենք Ձեզ յաջողութիւն, տայ Աստուած որ պատկուի Ձեր աշխատութիւնը որ մի նախ սպեղանին պիտի լինի Հայի վերաւոր սրտին։

(4 Ստորագրութիւններ)

Կ. Պոլիս, 13/25 մայիս 1889

Երուսաղէմի Պատրիարք Յարութիւն Սրբազան վերջապէս մեկնեցաւ Կ. Պոլսէն իւր Աթոռն երթալու. առ այս խորին շնորհակալութիւն պարտիմք Վսեմափայլ Յակոբ փաշա Գազարեանի, յիւրաւի արժանանալու իւր խարարին ելմտական գործոց որ թուրք կառավարութեան ինչպէս միւս պարտքերը նոյնպէս և այս պարտքը վճարեց մեծաւ ժողովրդ, մնացեալն ալ քիչ ատենէն վճարուելու խոստմամբ։ Եթէ դեռ Զիւհտիներ և Զիհնիներ վարէին ելմտական նախարարութիւնը, խեղճ Յարութիւն Պատրիարք յաւիտեանս յաւիտենից հոս էր, քանի որ մտադրած էր այս պարտուց խնդիրը կարգադրելով մեկնիլ։ Յակոբ փաշա Գազարեան իւր այս գործով ամբողջ Հայոց ոիրտը վստակած է որոյ համար որքան շնորհակալ լինիմք, քիչ է. զի յիւրաւի թէև օգնութիւն մը չէր առ Աղզն վճարածը, սակայն ներկայ ժամանակիս համար օգնութեան նման բան մ'էր քանի որ թուրք նախարարներն որք հետըզհետէ միմեանց յաջորդեցին, ինչպէս Տէրութեան ամբողջ ուրիշ պարտուցը, մանաւանդ այս Երուսաղէմի պարտքին խոստովողական պատտախաններ կուտային, ըսելով Պատրիարքին թէ զատ հաշիւ բռնուած չէ, թէ ամբողջը գանձուած չէ և այլն։ Յակոբ փաշայի խոստումը կատարեալ իրողութիւն մ'է. բան մը որ խոստացաւ Նորա Վսեմութիւնը, կատարուած վերջապէս ըսել է. ելմտական և անձնական գանձուէն նախարարն, իւր ուրիշ մէկ գործովն ալ բարձրագոյն եղած է Տէրութեան հայազգի պաշտօնէից մէջ, սակայն ներուի մեղ առ այժմ ժամկէտ այդ բարեգործութիւնը։

Յարութիւն Պատրիարք մայիս ամսոյ առաջին օրերը (Ն. Տ.) երբ կը կարգադրէ պարտուց խնդիրը, առ ինքն կը հրաւիրէ զՊատրիարքն Ալըգեան և մտերմական տեսակցութիւն մը կուենան երկու Պատրիարքներ Ալըգին ընդհանուր վիճակին վրայ, այդ մտերմական տեսակցութեանն որչափ բան կրցանք քաղել, կը փութամք հաղորդել Պատրիարքին ընթերցողացը։

Ալըգեան Պատրիարք այդ օրեր Գուրեան վարդապետէն մի նոր նամակ էր առած յորում առաքեալը կը գրէր առաքելապետին՝ այն արժանաւայել ընդունելութեանը՝ մասին զոր գտած է յԱնգղիա, Լոնտոն և Մանչեսթըր։ Վարդապետը ընդհանուր գանդատներ ընելով աշխարհականներէն, կը ծանրանայ աւելի վարդապետաց վրայ և յախուռն լեզու մը կը գործածէ Յոսայի և մանաւանդ Սուքիաս Հայր Սուրբներու համար։

Ալըգեան Պատրիարք կը կարդայ նամակը ամբողջովին Յարութիւն Պատրիարքի առջեւ ամօթահար և կուրախութիւն։ Երուսաղէմի Պատրիարքը

կը պատասխանէ. «Բնական է որ այդպէս պիտի լինէր. ես 3 տարի պաշտօնավարութեան մէջ չկրցայ խօսք հասկնել նոցա, քու վարդապետող ո՛ւր մնաց»։ Առ որ կը պատասխանէ Ալըգեան. «Երանի՜ թէ փոխանակ Գուրեան վարդապետի մի աղբեցիկ եպիսկոպոս զրկէինք, աւելի լաւ կը լինէր»։

—«Այլ թէ եպիսկոպոս զրկել, այլ դու ինքդ երթալիր, դու ալ ոչինչ կրնայիր ընել. այդ ձեւ խօսքեր մը տիկ ընողներէն չեն, որպէս օրինակը փորձով ալ ցոյց տուին»։

—«Շատ պզտիկ մնացինք կառավարութեան առջեւ» ըսելով կը վերջացնէ Ալըգեան Պատրիարք այդ մտերմական խօսակցութիւնը—որով մէկ փոքր համառօտութիւնը հազիւ կըրցած եմք իմանալ—զի բարապետքեկած էին և կը հրաւիրէին զինքն ի Պատրիարքարան ուր ամենանշանաւոր անձ մը եկած էր Ալըգեանի այցելութեան և այդ անձն. . . Սիմոն պէյն էր. խեղճ մարդն ամենեւին հանգիստ չունի մեր դրէն. կարծես միշտ և դիտմամբ աղգասէր գործեր կը կատարէ որ առիթ ունենանք միշտ իրեն շնորհակալ մնալու Արմենիայի մէջ։ Ինչ և է, առ այժմ հրաժարած է Վաշակեան տոննապետութենէ զի ժողովին ջըջանը լրացած է։ Ալըգ. ժողովը նոր Վարչութիւն մը պիտի ընտրէ որոյ պետը բնական է որ լինի Նուրեան Յովհաննէս Բէկեանի և կամ Թերեւս Արսլա, նեան Ստեփան փաշա. վերջինի մասին աւելի կաշխատուի, և հաւանական է որ լինի, զի պէյի մը՝ մանաւանդ Մաքսուտեան պէյի մը, փաշա մը, մանաւանդ Ստեփան փաշա մը յաջորդելու է։

Վ. Տ.

ՎԵՃԱՓԱՌ ՆԱՍՏԱՅԻՆ ՇԱՀԻ ՄՈՒՏՔԻՆ Ի ԴԱՎՈՂԺ

Դավթէժ ուր նստումն միշտ Պարսից թագաժառանգները, Հայերով որ մայրաքաղաք չէ, այսու ամենայնիւ Պարսկաստանի առաջին բաղամարդ և վաճառաւոր քաղաքն է համարվում. ունի 40 հազար տուն բնակիչ, որոնցից միայն 600 տունը կաղմումն Հայ Լուսաւորչականներ, իսկ մնացեալն մահմետական թուրքեր և Պարսիկներ. սորանք անդադար սպասումն են մօտալուտ գալտեան իւրանց ամենասիրելի Վեհափառ Շահին որ 12 տարի առաջ գարձեալ այցելած էր Դավթէժ։

Ուստի ասորի 20 (2 մայիս)ին, Դավթէժի շուկաներում թագաւորական մունետիկը ի պատիւ թագաւորին 2 արշին երկայնութեամբ թիւրմայ չալ կոչուած կըտորէն (Պարսկաստանի ձեռագործ) ժապաւէն պատուանդանի պէս կապած իւր կուրծքի վերայ, թուրքերէն լեզուով բերանացի բարձրաձայն յայտնում էր ժողովրդին հետեւեալ յայտարարութիւնն որ ընթերցողներին հետաքրքրութեան համար գնումներ այստեղ հայերէնի թարգմանելով. «Ո՛վ Դավթիժու հասարակութիւն, նա մանաւանդ խանութպաններ, Նախախնամութեան շնորհօքն

և Վեհ. հրամանով թող ամեն տեղ իւր թշնամին անգոր լինի (զայիւ) և մերսուրը հատու լինի, և շնորհօքն մարդարէին մեղ համար շատ չտեսնի Նորին Բարձրութեան թագաժառանգին։ Երեք օրից յետոյ, Նորին Վեհ. Արեգակնափայլ Շահը կը ժամանի Դավթէժ, ուստի նոյն օր կը փակէք ձեր խանութները և առաւօտեան կանուխ ամենքդ կը գնաք յառաջ «Խէյրաթի» կոչուած տեղը և կապաւէք մինչեւ Նորին Վեհափառութիւնը ժամանէ քաղաք. իսկ երեկոյեան նոյն օրը և երկրորդ օրը լուսավառութիւններ կանէք թէ՛ շուկաներում և թէ՛ տներում։ Իւրաքանչիւր քսան քայլից քսան քայլ հեռանալով, կրկնումէր նոյն խօսքերը մինչեւ որ ամբողջ քաղաքում յայտարարուի։

Կիրակի ասորի 23 (5 մայիս)ին միւսնոյն օրը որ պէտք է ժամանէր Վեհ. Շահը Դավթէժ, «Խիստան» կոչուած ամենալայն փողոցը՝ որի մէկ ծայրը սկսում էր թագաւորական պալատից և միւս ծայրը վերջանում էր «Խէյրաթի» կոչուած տեղը 4 վերստ հեռաւորութեամբ, առաւօտեան կանուխ, ծերեր և երիտասարդներ, կանայք և երեխայք քաղաքիս ամեն կողմերից թափվում էին այդ փողոցը, այնպէս որ մինչեւ կէսօր այդ 4 վերստ հեռաւորութեամբ փողոցը, հաշուելով 2 կողքերովը նստած էին 10 կարգ և տեղ տեղ աւելի շատ. այսու ամենայնիւ այնքան լայն էր փողոցը որ դարձեալ միջով անցնում էին կառքեր և թնդանօթներ, ձիաւորներ, ուղտեր և զօրքեր։ Ամեն մէկ թաղի բնակիչը իրանց թաղապետով նստեւէին իրանց որդեալ տեղերը և մի որևէ զոյնի դրօշակ կանգնադրած իրանց առջև (1)։ Իսկ ի՞նչ էինք անում մենք Հայերս։ Նախ օրօք թեմակալ Առաջնորդ Սրբազան Եպիսկոպոս Միթրաբեանցի հրամանով ամենայն բան կարգադրուած էր. նախ երկու թաղի ուսումնարանների աշակերտները պէտք է միասին իրանց ուսուցիչներով գնային ընդառաջ մինչև «Խէյրաթի» կոչուած տեղը. երկրորդ Հայ ժողովուրդը իրանց քահանաներով միասին նոյնպէս այնտեղ. իսկ ինքը Սրբազան Առաջնորդը առանձին աւելի առաջ պէտք է գնար, ինչպէս անումն միւս աստիճանաւորները և հիւպատոսները։ Սրբազան Առաջնորդի կարգադրութեամբ Արամեան ուսումնարանի աշակերտները կրում էին իրանց գլխարկների վերայ Պարսից պղնձե գլխաւորներ, «Արիւժ»ը սուրը ձեռքին կանգնած 2 գրչի մէջտեղ. իսկ կողքերին գրած հայերէն գլխադիր տառերով Հ. Ա. և Դ. այսինքն Հայոց Արամեան գալոց կամ աղգային գալոց. իսկ Լիւովա թաղի Հայկաղեան ուսումնարանի աշակերտներին սպիտակագոյն պղնձե միւսնոյն ձեռով (2)։ Կիրակի առաւօտ Հայոց թաղապետ (պալավակին) ուղարկել էր 4 ոստիկաններ և մի կարմիր դրօշակ Հայոց համար որ աշակերտների առջևից տանին. ուստի աշակերտները զոյգ զոյգ գառաւորուեցան և իրանց ուսուցիչներով ճանապարհուեցան մինչև «Խէյրաթի», որոշուած էր ամենալուստի

- (1) Իւրաքանչիւր թաղ իւր համար առանձին գոյնով դրօշակ ունի։
- (2) Արդէն այդ գլխաւորներ Սրբազան Միթրաբեանցը 2 տարի է որ կարգադրել է միայն Արամեան ուսումնարանի համար, իսկ հիւսիս Լիւովայի համար էլ կարգադրեց որ կրեն սպիտակագոյնը, զանազանվելու համար։

տեղը ուր պէտք է կանգնէին աշակերտները և Հայոց հասարակութիւնը, չմոռանալով յիշելու որ այնտեղ առաջին տեղն է այդ փողոցի մէջ և միշտ այսպիսի հանգէսներում Հայերին է յատկացրած։ Այդտեղ շինուած էր նախ օրօք կառավարութեան միջոցաւ մի մեծ կամար 3 անցքերով որի միջով պէտք է անցնէր Վեհ. թագաւորը հանդէսով. շինուած էր տախտակներով և պատած գոյնզգոյն կըտորներով և ծաղիկներով և հարկաւոր մեծ և փոքր դրօշակներով որ քամին շարունակ յաջողակ ծածանեցնում էր, այնպէս որ հենց մի հանդէս այդ էր կաղմում և տեսնողին կանգնեցնում էր շատ նայելու. այդտեղից պէտք է սկսէր թափօրի սկզբնաւորութիւնը որից հեռու էին Հայերը 20 քայլաչափ իրանց առաջ կանգնեցրած էր թագապետի տուած կարմիր դրօշը։ Սրբազան Միթրաբեանցի թեմակալութեամբ պատրաստուած էր պարսկերէն լեզուով մի ուղերձ որ պէտք է ներկայացնէին Վեհ. Շահին անցնելու ժամանակ, և մի խումբ ճայնաւոր աշակերտներին այդ ուղերձից սովորացնել էր տուել որ Վեհ. Շահի անցնելու ժամանակ սկսին երգել, որին մի լուսնեղանակ երգեալ էր յարմարցրած։ Այն թերթը որի վերայ գրուած էր ուղերձը, պարունակում էր անհուն շնորհակալութիւն Հայ հասարակութեան կողմից դէպի բարեխաղ Վեհ. Շահի կառավարութիւնը, որ ինքն, նա մանաւանդ Վեհափառը, մի առանձին սէր է տածում միւտ գէպի իւր Հայ հպատակներին։

Կէսօրը արդէն անց էր որ հենց շարունակ քաղաքիս բոլոր աստիճանաւորները զօրքերով միասին գնում էին ընդառաջ 10 վերստ հեռու «Խալաթ փաշա» կոչուած պալատը ուր նոր հասել էր Վեհ. Շահը. այդտեղ ներկայանում էին աստիճանաւորները և հիւպատոսները։ Այդ ժամանակ Սրբազան Առաջնորդը Արեգաւան Արիւժու պատուանշանը և կաթոզիկ. պնակէն կախած, Փրանսական հիւպատոս Պարոն Պէրնոյի հետ միասին նրոտած մի կառքում, և առջևից էլ երկու գաւազանակիր քահանայք և հիւպատոսի գաւազները, երբ հասան վերջնաւոր տեղը, այդտեղ երկրիս ընդհանուր կուսակալ Ամիր Նիզամի առաջնորդութեամբ ներկայացաւ Սրբազանը Վեհ. Շահին, ուր նաեւ գտնուում էր թագաժառանգ իշխուանը և Ներքին գործոց նախարարը Վեհ. Շահը շատ գոհութիւն յայտնեց թէ՛ Հայ ժողովրդից, և թէ՛ Սրբազանից. իսկ Սրբազանը աղօթեց Շահի և իւր գերդաստանի համար երկար կեանք և այդ ժամանակ ներկայացրեց մի ծրար Վեհ. Շահին. բայց յայտնի չէ թէ ի՞նչ բան է գրուած, այսու ամենայնիւ տուած են թէ մի որևէ բան է խնդրել Աղդի համար. խմանալուց յետոյ կը գրեմ անպատճառ. 15 րոպէի չափ մնալուց յետոյ, Սրբազան Առաջնորդը ուրախ տրամադրութեամբ մեկնեցաւ միւս սենեակը. մտել էր թէ չէ, Վեհ. Շահը ուղարկել էր Վեհ. կուսակալ Ամիր Նիզամին որ Վեհափառը գարձեալ բարեւում է Ձեզ. ի՞նչ օրէն մէկ ժամ անց էր արդէն որ թնդանօթի ճայնքը յայտնեցին թէ Վեհափառը ճանապարհուեց դէպի քաղաք. ուստի մէկ քառորդ ժամից յետոյ թագաւորական զնացքը մօտեցաւ կամարին. անցան զինուորներ, թագաւորական զաւաթի կոչուած ձիաւոր խումբը, աստիճանաւորներ և թագաւորական ստիկաններ, և անց երեւեցան 16 հոգի շաթր-

տիւր-
ն, չմ-
ն տեղ-
ն հան-
ժ: Այդ-
առաջ-
3 անց-
ը վեհ-
ած էր
դոյն կը-
ւրաւոր
մինչ-
ը, այն-
էր կող-
նը շատ
էր թա-
հեռու
առաջ
ած կար-
տեանցի
ած էր
ը պէտք
նցնելու
ը աշտ-
նցնել էր
թամա-
նըդ աշ-
ն թեր-
ը, պա-
ղու թիւն
սի բա-
թիւնը,
առաջ, մի
էպի իւր

ներ կարմիր հագած, որոնք գնում էին երկու կողքերից, որոնց ետեւից վեհ. Շահը նստած մի փառաւոր բաց կառքի մէջ մինակ. իսկ կառքի կողքերից ձիով կը հետեւէին թաղածաւանդը, ներքին գործոց նախարարը և Ատրպատականի կուսակալը: Մեր վարժարանի աշակերտները սկսեցին երգել, այն ժամանակ կուսակալը յայտնեց թաղաւորին թէ Ձերդ վեհափառութեան հպատակ Հայերն են և իրանց աշակերտները որ երգում են. իսկոյն հրամայեց կառքը կանգնեցնել և վեհ. Շահը որ աչքերին ակնոց էր կրում, իսկոյն ակնոցները վեր առնելով ուղեց աւելի լուսնայն և յայտնեց իւր գոհու-նակութիւնը: այդ ժամանակ մի պարօն իսկոյն ուղերձը ցոյց տալով թաղաւորին, տուեց ներքին գործոց նախարարին. վեհ. Շահը դարձեալ շատ գոհ եմ ասելով հը-րամայեց որ կառքը յառաջանայ. հենց այդ ժամանակ բոլոր Հայերը միասին կեց-ցեով օղը թողացրին, իսկ թուրքերը մի-այն խոնարհութիւն էին անում, որիչ ո-չինչ: Արդէն թաղաւորին համար պատ-րաստուած էր թաղաւորական այգին ուր ուղղակի դնաց և իջաւ այնտեղ և վեր-ջացաւ այն օրուայ հանդէսը. իսկ միեւ-նոյն օրուայ գիշերը և երկրորդ օրը 2 գիշեր շարունակ լուսավառութիւններ և հրախաղութիւններ եղան, իսկ ապրիլ 25 (7 մայիսին) մեկնեցաւ դէպի Ռուսաս-տան, այնտեղից էլ Փարիզ գնալու հա-մար:

Ապրիլ 29/11 մայիս 1889 E.
Դավրէժ

Պարսկաստանի եւ Հնդկաստանի
Նախկին Առաջնորդը

Թէհրանի և Հնդկաստանի Հայերի
հրաժարած Առաջնորդ Գեր. Գրիգոր
իսկ Արքեպիսկոպոս որ էջմիածին կը
գտնուէր, վեհ. Մակար Կաթողիկո-
սի թոյլտուութեամբ Կ. Պոլիս գը-
նացած է ուր հասեր է մայիս 13/23-
ին և ուղղակի իջեր է երեսաղէմա-
տունը: Ե. Գերապատութիւն մը-
տաղիւր է, մէկ ամիս չափ Կ. Պոլիս
անցունելէ յետոյ, երթալ իւր հայ-
րենիք, Պուրկարիսի Թիւրքաքաղաքը:

Ամերիկայի Հայերի Հոգեւոր Հովիւը

Ամերիկայի Հայերի Հոգեւոր Հովիւ
Արթ. Յովսէփ վարդապետ Սարա-
ճեան պիտի մեկնի Կ. Պոլսէն գէպի
իւր պաշտօնատեղ, յունիս ամսին մէջ:
Ե. Արժանապատուութիւն իւր հետ
կը տանի Ամերիկա եկեղեցական ա-
նօթներ և զգեստներ:

Արթ. Յովսէփ Ս. Վ. Սարաճեան օր
Բուժէի Հիսարի Ս. Սանդուխտ եկե-
ղեցուն քորովին էր, Համբարձման
տօնի օրն իւր վերջին Պատարագ մա-
տուցանելով նոյն եկեղեցուն մէջ հը-
րածելոյ օրհնութիւններն տուած է
իւր Ամերիկա երթալուն առթիւ նոյն
օր հանգիստապէս օծուած են նաեւ
այն եկեղեցական անօթներ որոնք
յատկապէս պատրաստուած էին Ա-
մերիկայեան Հայերին համար:

Հայերի Ի Թիւրքիա

Արթ. Եղիշէ վարդապետ Գուրեան
Կ. Պոլիս հասած լինելով մայիս 13/23-
ին, հետեւեալ օր, կիրակի, գնացեր
է Մաքրի գիւղ Ամեն. Խորէն Պատ-
րարք Աշխատանի բնակարանը, իր
ճանապարհորդութեան և տեսածնե-
րի հաշիւը տալու համար Պատրիար-
քին:

—Բաղէշէն «ատլիյէ միւֆէթիլի»
(արդարութեան քննիչ) Իպրահիմ է-
ֆէնտի գնացեր է Մուշ, ուր հասեր
է ապրիլ 23/5 մայիսին, աւաղակա-
պետ Մուսա պէյին վերջերս կատա-
րած խռովութեան դործերն քննե-
լու համար: Տարակոյս չկայ որ ամեն
շնք պիտի անէ Մուսա պէյը ար-
դարացունելու և բողոքող Հայերը
խղիւր համար:

—Գուրգուր որ Մուշի Ս. Կարա-
պետ վանքի վերին գմբէթ կոչուած
հողային կալուածները գոմն այրելով
մեծամեծ միասնէր պատճառած էին
վանքին և մինչեւ այժմ անպատիժ
մնացած էին կառավարութեան դա-
տարաններին եղած գիմնակներին հա-
կառակ, այժմ ալ սկսեր են արդելք-
ներ հանել նոյն կալուածներին մէջ
վանքի ունեցած հողերի մշակութեա-
նը դէմ:

—Մեծ. Պարոն Գալուստ Սարգիս
Կիւլպէնեան, հաղիւ 22 ամեայ աղ-
նուազարմ և ուսեալ երիտասարդը
որ Լոնտոնի Բինկս քօլէճի համալ-
սարանին մէջ աւարտած է իւր ու-
սում, վերջերս գէպի Կովկաս ըրած
իւր ճանապարհորդութեան և մաս-
նաւորապէս քարիւղի արգիւնտրեռու-
թեան վրայ մի հմուտից և ընդար-
ձակ տեղեկագիր զրկեր է Լոնտոնի
Աշխարհագրական ընկերութեան որ
շատ հաւանած լինելով այդ գրուա-
ծի, իւր մայիս 15ին նախն մէջ իրեն
անդամ ընտրեր է յիշեալ հայազգի
երիտասարդը:

Կը շնորհաւորենք Պրն. Գալուստ
Կիւլպէնեանին իւր այդ պատուա-
րէր յաջողութեան համար:

Հայեր յեգիպտոս

Երեսուդէմի Պատրիարք Ամեն. Յա-
րութիւն Արքեպիսկոպոս որ Կ. Պոլսէն
Երեսուդէմ կերթայ «Տաքհայիյէ»
չորեքնաւով, մայիս 27ին Ալեքսանդ-
րիաի առջեւ հասած ժամանակ, Ե-
գիպտոսի Առաջնորդ Գեր. Իզմիրլի-
եան եպիսկոպոս և Հայոց երեւելի-
ներն շոգենաւ երթալով դիմաւորած
են իրեն: Ամեն. Յարութիւն Պատրի-
արք 3 օր հիւր եղած է Եգիպտոսի
Հայերին:

—Եգիպտոսէն կը գրեն Կ. Պոլիս
լրագիրներին թէ Վսեմ. Նուպար
փաշա 70,000 Ֆրանք նուիրեր է Գա-
հիբէի Հայոց եկեղեցուն, մի կալ-
ուած գնելու և անոր հասոյթը աղ-
քատներին յատկացունելու նպատա-
կով:

—Եգիպտոսէն մեզ հասած վերջին լու-

րերին համեմատ, կը փութանք յայտ-
նել որ բանտարկուած Հայերէն երե-
քը, Պ. Պ. Անտոն Ռչտունի (Տնօրէն-
խմբագիր Նեղոս լրագրի), Ղուկաս
Փափազեան և Գրիգոր Մինթանճեան,
իրենց միամտեայ բանտարկութեան
ժամանակը լրացած լինելով արձակ-
ուած են բանտէն: Իսկ մնացած չոր-
սը որ 2 ամիս բանտի և անկէ դատ
տուգանքի ենթարկուած են եղեր,
դեռ բանտարկուած կը մնան: Պրն.
Ռչտունի բանտէն ելնելէ յետոյ, մի
նոր տխրութեան ենթարկուած է ի-
մանալով որ երբ իւր բանտարկու-
թեան գոյժը հասեր է իւր տուն, իր
ընտանեկան շրջանի մէջ այնպիսի սըր-
տայոյղ մի տեսարան յառաջ բերած
է որի տխուր հետեւանքներն զոհ
գնացած է իւր քառամտեայ որդին:

Հայերի Ռուսիա

Թիֆլիսի լրագիրներին մէջ կը կար-
գանք որ Ռուս կառավարութիւնը
թոյլատրած է դարձեալ Կովկասի բո-
լոր պետական վարժարաններին մէջ
Հայոց Լուսաւորչական կրօնի դասե-
րէն տալ հայերէն լեզուով:

—Բաֆֆի մահուան առաջին տա-
րեդարձին առթիւ, հոգեհանգստի
պաշտօն կատարած են Թիֆլիսի և
այլ մի քանի քաղաքների եկեղեցի-
ներին մէջ:

—Վեհ. Մակար Կաթողիկոսը Ռու-
սաստանի Հայոց բոլոր Առաջնորդնե-
րին մի կոնգակ է զրկել որով կը աը-
նօրինէ նախ ներկայ տարու սեպ-
տեմբերի մէկէն արձակուած համա-
րիլ Հայոց եկեղեցական ուսումնա-
րանների բոլոր վարժապետներն և
վարժուհիներն: Երկրորդ՝ էջմիածնի
ձեռնարանէն կամ Հայոց հոգեւոր
դպրոցներէն և պետական վարժա-
րաններէն ուսուցչական արտօնագիր
ունեցողներն միայն պիտի կրնան պաշ-
տօնավարել: Հետեւապէս անոնք որ
կուղեն շարունակել իրենց ուսուցչա-
կան պաշտօն, պէտք է որ խնդրա-
գրով դիմեն իրենց թեմի Առաջնոր-
դին որ այդ խնդրարկու վարժապետի
կամ վարժուհու արտօնագրերով մէկ
տեղ խնդրագրով պիտի զրկէ Կաթո-
ղիկոսին, իր կողմէ ալ հարկ եղած
տեղեկութիւններն և դիտողութիւն-
ներն հաղորդելով: Կաթողիկոսը այդ
կերպով պիտի կազմէ Հայոց վարժա-
րանների համար վարժապետների և
վարժուհիների մի ընդհանուր ցուցակ:
Երրորդ՝ Վեհ. Կաթողիկոսի վաւերա-
ցումով պատրաստուած այդ ընդ-
հանուր ուսուցչական ցուցակէն դուրս
մէկը չպիտի կրնայ ուսուցչութեան
պաշտօնի կոչուիլ Հայոց վարժարան-
ների Հոգաբարձութիւնների կողմէն:
Չորրորդ՝ այսուհետեւ անոնք որ կու-
ղեն սկսել վարժապետութիւն կամ
վարժուհիութիւն անել, վերայդրեալ
կարգադրութեան համեմատ պիտի
գիմեն իրենց Առաջնորդի միջոցով
Կաթողիկոսի հաւանութեանն և այ-
նուհետեւ միայն պիտի կրնան ընդ-

հանուր ուսուցչական ցանկին մէջ մտ-
նել:

Այդ կարգադրութիւններ, թէև
կոնգակին մէջ գրուած է որ անար-
ժան ուսուցիչներին ասպարէզ չթո-
ղելու և վարժարանների արդիւնաւո-
րութեան նպատակով եղած են, բայց
այն աստիճան սերմող օրէնքներ են
որ առանց ատոնց արդէն անտանելի
դարձած վարժապետական պաշտօնին
շատ քիչ ցանկացողներ պիտի լինին,
երբ այսպիսի նորանոր դժուարու-
թիւններ ալ աւելնան: Եթէ այս կար-
գադրութեան նպատակն է որ վար-
ժապետներն օրինաւոր վկայագիր ու-
նենան, այնչափ ձեւակերպութիւն-
ների (formalites) և միապետական
տնօրինութիւնների մէջ պէտք չէր
սեղմել աղբային կրթութեան դործը
որ խեղդամահ լինելու վտանգին մէջ
գտնուէ:

ՏԵՂԱԿԱՆ

Մեծ. Պր. Ն. Տաղաւարեան բաւա-
կան առողջացած լինելով, շարաթ-
երեկոյ Փարիզէն եկաւ այստեղ և հե-
տեւեալ առաւօտ մեկնեցաւ դէպի
Կ. Պոլիս, Թրէսիէն ընկերութեան
«Թայֆէթ» չորեքնաւով: Պրն. Տաղա-
ւարեանի հետ միասին կը գտնուէր
Մեծ. Տօքթօր Հէքիմեան Սերաս-
տացի որ Սմերիկէն կը վերադառ-
նայ Կ. Պոլիս:

—Արթ. Տ. Գրիգորիոս քահանայ
Թիւրքաքեան, նախկին Գալուստ էֆ.
Թիւրքաքեան՝ ուսուցիչ թուրքերէն
լեզուի Բ. Հիսարի ամերիկեան «Ռո-
պէթի Գօլէճ» վարժարանին, Բաք-
ընկերութեան «Արմէնի» չորեքնաւով
եկաւ Մարսէլ կիրակի երեկոյ և հե-
տեւեալ օր կէսօրին մեկնեցաւ դէպի
Փարիզ: Արմենիայի ընթերցողներին
ծանօթ է արդէն որ Արթ. Տ. Գրի-
գորիոս Թիւրքաքեան Չարաւապի մէջ
Թիւրք կառավարութեան կողմէն
ձերբակալուած լինելով իւր քաղա-
քական վտանգաւոր մարդ բանտարկ-
ուեցաւ 25 օր և թէև բաւական ժա-
մանակ դեգերեցաւ Սամսոնի և Տը-
րապիզոնի մէջ դատաստան պահան-
ջելով իւր զրպարտիչների դէմ, բայց
զօրաւոր ձեռքերի ճնշման տակ ըս-
տիպուեցաւ դադրիլ դատ պահան-
ջելէ: Արթ. Տ. Հայրը իւր կրած բան-
տարկութեան և ներութիւնների
պատճառով աչքի տկարութիւն տա-
ցած լինելով, այժմ կերթայ Փարիզ
բժիշկների դարմանին ենթարկուելու
համար, իւր նախկին տեսութիւն վե-
րստին գտնելու յուսով:

—Մարսէլ գտնուող Մուշեցի վա-
ճառական Մեծ. Պր. Պետրոս Գրի-
գորեան որ բաւական ժամանակէ ի
վաճառականական յարաբերութիւն-
ներ հաստատած է Մանթիլիայի մէջ,
երկուշաբթի օր Մարսէլէն գը-
նաց Պորտո ուրիշ Մէտաքրի ընկե-
րութեան այսօր մեկնող «Լա Բլազա»
չորեքնաւով կերթայ Մանթիլիայի
(Հարաւային Ամերիկա):

A LOUER Chambre meublée
S'adresser au bureaux du journal

ՀԱՅԵՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
Հ Ա Յ Ո Ց

ՆՊԱՏԱԿ ԵՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» նպատակն է աշխատել վարչական բարենորոգումներ մտցունելու թիւրքահայաստանի մէջ, Հայ ժողովրդի տեղական պետքերին համեմատ: Հայ ժողովրդի ցանկութիւնն է իրաւունք ստանալ ազատօրէն ինքնշինք կառավարելու որով միայն պիտի կրնան վերնալ այն հարստահարութիւններ որոնք այսօր Հայաստանի թշուառութեան և աւերակ դառնալուն պատճառ կը լինին:

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» իւր նպատակ իրագործելու համար իւր կարողութեան չափով կը գործադրէ ամեն յարմար եղած միջոցներն, ժամանակի պահանջներին համեմատ կաշխատի ներքին ոյժ գոյացունել Ազգին մէջ իւր ազատութեան համար, հրատարակութիւններ կանէ, դիմումներ կանէ որոց որ պէտք է և նիւթապէս ու բարոյապէս կը քաջալերէ անոնց որոնք անձնուիրութեամբ կաշխատին Հայրենիքի ազատութեան գործին:

Միութիւնը կուսնայ իրեն բերան եղող լրագիր որ, բացի զանազան լուրեր տալէ իբրեւ լրագիր, կը հաղորդէ ընդհանրութեան ինչ որ Միութիւնը ուզէ հաղորդել, տեղեկութիւններ կուտայ Հայաստանի և տարաբնակ Հայերի գրութեան վրայ և կը ծառայէ Հայրենասիրական եռանդը արծարծելու Հայերին մէջ:

Ծանօթ. «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» անդամակցել կամ թղթակցել ուղղորդել պէտք է դիմեն հետեւեալ հասցէին:

M. Portoukalian
(FRANCE) Marseille

ԾԱՆՈԹՈՒՄՆԵՐ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐՓՈԹԱՆԵԱՆ

Ա. ՀԱՅ ԴԻԻՅԱԶՆՈՒՀԻ ՄԸ (Եւրոպայի մէջ բնակած մի Հայի Հայաստանի վերայ արած խորհրդածութիւններովը կը սկսի և մի Անգլիացու բերնով կը պատմէ Երեւանցի մի Հայ աղջկան հաստատամտութիւնը մահմէտական կրօնը չընդունելու և իր հայ նշանածի հաւատարիմ մնալու համար): 50 սանթիմ:

Բ. ՀԱՅ ԳԻԻՂԱՅԻ (սպառած...)

Գ. ՍԱՂՄՈՒ ԻՍՐԱԵԼԻ (Հայաստանի ազատութեան ցանկացող մի Հայի մաղթանքներն և մտածումներն են Սաղմոսի ոճով գրուած): 40 սանթիմ:

Դ. ԱԶՍՈՒԹԻՒՆ ՊՈԼԻՂԱՐՈՅ ԵՒ ՆԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊՈԼԻՂԱՐ ԱՊՍՏԱՄԲԱՊԵՏԱՅ (Պոլսէն աղբիւր իր աղաւտութիւն ձեռք բերելու համար մէկ դարէ ի վեր արած ջանքերի խիստ հետաքրքրաշարժ նկարագրութիւնն է): 1 ֆր. 50 սանթիմ:

Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ.— Հայաստանցիների թշուառութեան

գլխաւոր աղբիւրն եղող պանդուխտութիւնը մեր ազգային նորընտիր վիպասանի գրչին նիւթ եղած է ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ անուն վէպին մէջ: Իրական կեանքէ առնուած այդ վէպ որ մաս առ մաս կը հրատարակուէր Արմէնիայի մէջ, առանձին տետրակով ևս հրատարակուած է այժմ և կը ծախուի Մեծ Հեղինակին Պարոն Միւրաթի թիւթիւն: Տիէֆֆի մօտ, ինչպէս նաեւ Արմէնիայի խմբագրատունը):

1 ֆր. 20 սանթիմ:
Զ. ԴԱՄԱՌ ԲԱԹԻՊԱ.— ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետադարձեց աւարտելուն: (Մեծանուն Հայ բանաստեղծին վերջերս գրած ազատաշունչ ընտիր ոտանաւորներէն 3ը՝ որոնք իւր «Բանաստեղծութիւններ»-ի հաւաքածոյին մէջ չեն գտնուիր, առանձին տետրակով հրատարակուած են): Այս տետրակէ որի շահը բարեգործական մի նպատակի յատկացած է, 50 հատը մէկ անգամէն գնողին կը տրուի 50 հատը 2 ֆրանգ 50 սանթիմ, որ ըսել է հատը 5 սանթիմ կամ 10 փաւր թրքական:

Հատով կը ծախուի 0.10 սանթիմ:
Վերոյգրեալ բոլոր գիրքերը կը ծախուին, փոստի ծախքը Արմէնիայի խմբագրատունէն վճարուելով:

ՀԱՅ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐԸ

1878ին Պէրլին գնացած Հայ պատուիրակութեան պատկերը՝ գեղեցիկ թղթի վրայ առնուած և պատուիրակներին անուններն հայերէն և ֆրանսերէն տառերով միանգամայն տրւաւ պահուած, կը ծախուի Արմէնիայի խմբագրատունը, Դիւն է 1 ֆրանգ, փոստի ծախքն խմբագրատունէն վճարուելով:

ԾԱՆՈՒ ԳԻՐԳԵՐ

Հետեւեալ գիրքերն կարելի է ստանալ Արմէնիայի խմբագրատունէն, իրենց առջեւ նշանակուած գիներով և փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով:

Արժէքը կանխիկ չվճարուած՝ գիրք չըրկուի:

ՍԻՍՈՒՄՆ կամ Համապատու հայկական Կիլիկիոյ Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի այս հրաշակերտ ոչ միայն ամենամեծ պատիւ կը բերէ բազմաթիւ մուտ հեղինակի հայրենագիտութեան և հայրենասիրական զգացման, այլ և մեծ պարծանք է ամբողջ Հայութեան համար որի փառաւոր յիշատակներն աւերակներէ մէջէն և դաւաճող փոշիների տակէն դուրս բերել յաջողած է: Կիլիկիան, մեր վերջին թագաւորութեան օրոքն ու գերեզմանը, ներկայացուած է այս գրքի մէջ իւր ամեն մանրամասնութիւններով: Ընթերցողը կը գտնէ այնտեղ պատմական, աշխարհագրական, տեղագրական, բնախօսական ևն. ևն.

հին ու նոր տեղեկութիւններ, հայ թագաւորների հրովարտանքներ, իշխանաւորական, դատաւարական ևն. հետաքրքրաշարժ ծանօթութիւններ ու ընթերցանի պէս բազմաձևուած մի անձի ուսումնասիրութեան և խուզարկութեան արդիւնքն եղած են: Հայ գրականութեան մէջ երեւցած այդ հրաշակերտ՝ որ հայրենասուէր վարդապետին Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի ճարտար և անխնայ ձեռքովը կանգնած է ցոյց տալու համար մեր Կիլիկիան թագաւորութեան փառքն ու պարծանքը, արժան է որ զարգարէ ամեն մէկ Հայի գրագրարանը իր ամեն Հայ իրաւունք ունի պարծենալու անով:

Գրքին սկիզբը կայ Վեր. հեղինակին պատկերը: Ամբողջ գործը՝ բացի մի ընդարձակ ներածութիւնէ, կը պարունակէ 592 երկիջեան երեաներ: Տպագրուած է ընտիր տեսակ թղթի վրայ և ունի 233 գեղեցիկագիծ պատկերներ որոնք կը ներկայացունեն Կիլիկիայի գեղեցիկագոյն տեսարաններ: Ունի նաեւ Կիլիկիայի աշխարհագրական ներագիծ մէկ քարտէզը:

ՍԻՍՈՒՄՆԻ առաջնակարգ տեսակը (լատագոյն թղթի վրայ տպագրուած և 15ի չափի գունաւոր պատկերներով և պարզեւագիծներով (53 ֆրանգ):

Նոյնը Բ. կարգի (առանց գունաւոր պատկերների) 40 ֆրգ.

Նոյնին ՀԱՄԱՌՈՏՈՒԹԻՒՆԸ (Այս վերջին տեսակ որ 1885 թ. «Բաղմաւէտ»-ի իբր վերջին եռամսեայ պրակն հրատարակուած է, աշխարհաբար լեզուով քաղուածներ կը ներկայացունեն ՍԻՍՈՒՄՆԵՆ որ գրուած է գրաբար լեզուով-թէ և ոչ խրթին և անհասկանալի ոճով — և ծանօթութիւններ կուտայ Սիսուանի պարունակութիւններին վրայ այնպէս որ զայն չունեցողին ցանկութիւնը կը գրգռէ ունենալու համար և ունեցողին ալ մի լաւ առաջնորդ կը լինի այդ ընդարձակ աշխատութեան մէջ գիտող աչքով չըլելու և հետազոտելու համար): 3 ֆր. 50 սանթիմ:

— ԿԻԻԼԶՈՐԻ. — Եւրոպայի զանազան կողմերն և այլ տեղեր ցրուած Հայ գաղթականութիւններին մէջ դժբաղդապէս շատեր կան մեր հայրենակիցներն որոնք թուրքերէն խօսիլ գիտեն բայց հայերէն լեզուն չեն հասկնար որ կարգան իրենց ազգային լեզուով գրուած «Հայոց պատմութիւն»ներն: Այդպիսիներին կը ներկայացունենք ահա ԿԻԻԼԶՈՐԻՆ որ Զամկեան Հ. Միքայէլ վարդապետի գրած եռահատոր ընդարձակ Հայոց պատմութեան քաղելով մէկ հատորի մէջ ամփոփուած և հայերէն տառերով ու թրքերէն լեզուով գրուած, կը ներկայացունէ մեր Հայ ազգի պատմութիւնը:

Դիւն է 5 ֆր. և 60 սանթիմ, փոստի ծախքը վճարուելով Արմէնիայի խմբագրատունէն. իսկ Մարսէլի մէջ գնողներին համար 5 ֆրանգ:

— ԴԱՄԱՌ. ԲԱՔԻՊԱՄ — ԱԶՍԱՆ ԵՐԳԵՐ. (Դամառ Բաքիպա «Բանաստեղծու-

թիւններ»էն Ազատ Երգերի մասը առանձին տետրակով տպագրուած) 20 սանթիմ:

— ԸՆՏԻՐ ՀԱՅԱԶՆՈՒՆԻ. Մեր ազգային պատմութեան մէջ անուանի եղողներէ 13 անձի լուսանկար պատկերները կը պարունակէ այդաբարտի մեծութեամբ (format carte de visite), անոնց ամեն մէկին վրայ ալ 5էն 11 երեսի չափ պատմական տեղեկութիւններով: Այդ 13 անձեր են՝ Հայկ, Տիգրան Բ, Արտաշէս Բ, Սաթրպի, Աշխէն Տիգրան Հայոց, Խոսրովի դուստր, Մեծն Վարդան Մամիկոնեան, Ներսէս Կամսարական, Գալլ Վահան Մամիկոնեան, Լեւոն Ա. Ռուբինեան թագաւոր Հայոց, Մովսէս Խորենացի, Անանիա Շիրակացի և Ներսէս Լամբրոնացի: Դիւն 8 ֆր.

— ԱԶԳԱՍԷՐ (Վենետիկի Միթիթարեան Պատ. Միարանութեան հրատարակած այս գիրք որ 226 երեսներէ բաղկացած է, կը բացատրէ թէ ինչու համար և ինչպէս պէտք է որ մարդ սիրէ իւր ազգ և հայրենիք և ցոյց կուտայ թէ ինչ բարոյական պատկերներ կը տրեմն մեր ազգի մէջ. թէ՛ օտար ազգերի և թէ՛ մեր ազգի պատմութեան ազգասէր անձերի օրինակներ բերելով, անոնց կենսագրութիւններ կը ներկայացունեն ընթերցողին: Լեզուն Կ. Պօլսի հին աշխարհաբարու ոճն ունի և տեղ տեղ մի քանի բառերի թուրքերէն ևս նշանակուած է փակող ծի մէջ, առանձններն ալ դիւրահասկանալի լինելու համար): 2 ֆր. 70 սանթիմ:
— ՀԱՍԻՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ (Հայր Մանուէլ Քաջունիի գրած հնախօսութիւնն է, 300 երեսներէ բաղկացած, որի մէջ համառօտիւ տեղեկութիւններ տրուած են Հայաստանի քաղաքական հին կառավարութեան ձեւերին, նախարարական և ղինուորական բաժանումներին, պատերազմական գործիքներին, նախարարական և ժողովրդական զգեստներին, ազգային սովորութիւններին, օրէնքներին, գրաւմներին վրայ ևն): 3 ֆր.

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԳԵՐ

Բաժնորդագրութիւններն կսկսին ամեն ամսի մէկէն կամ 16էն և կանխիկ կը վճարուին: Բանի ամսի համար որ ուղուի, կտրելի է բաժնորդագրուիլ, միայն թէ բաժնորդագրութիւններն կրնան ընդունուիլ մինչեւ Դ տարեջրանի վերջին ամսին միայն, այսինքն ՄԻՆԶԵՒ 1889 ՅՈՒԼԻՍ ԱՄՍԻ ՎԵՐԶ և ՈՉ ԱՒԵԼԻ ՏԵԻՈՂՈՒԹԵԱՐ: Այնուհետեւ, եթէ յաջողինք, մտադիր ենք նոր կարգադրութիւններ անել, աւելի լաւ գիրքի մէջ գնելու համար Արմէնիան:

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐՓՈԹԱՆԵԱՆ

Le Gérant: FÉLIX ENFANTIN.

ՄԱՐՍԵՅԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փոքրուպիանի
Marseille. — Imprimerie du Midi, M. SCHICKLE
rue Vacon 50.